

Τὸ Μυστήριον

Ταπεινοὶ γέροντες ὄλοι τὸ γόνα
Ἐμπροστὰ ἔς τὴν ἀμίμητην εἰκόνα
Ποῦ μαγεύει καὶ νοῦ καὶ καρδιά,
Ἄλλοι λάμπει σὰν νῆαται ἀστέρι
Κι' ὁποῦ ἐκρέμασε ἀγνώριστο χέρι
Ἐστὴ φτωχὴ καὶ μικρούλα ἐκκλησιά.

Ἐστὴν εἰκόνα ξανοίγουν τὰ μάτια
Τ' οὐρανοῦ τὰ κρυφὰ μονοπάτια
Καὶ τὸ φῶς τὸ κρυφὸ τ' οὐρανοῦ,
Καὶ τὰ πλῆθη πυκνόνουν, πυκνόνουν
Κι' ἀφ' τὰ μάτια δειλὰ φανερόνουν
Τῆς καρδιάς τὴ μαγεία καὶ τοῦ νοῦ.

Μιά φωνὴ βραχνιασμένη ἀγροικίεται
Κ' ἓνας νιὸς λυπημένος πετιέται,
Ταπεινὸς καὶ μὲ πρόσωπο ἀχνὸ
Δακρυσιμένος τὸ χέρι του ἀπλόνει,
Τὸ κεφάλι σιγὰ χαμπλόνει
Μὲ τὴν κόμη λυτὴ ἔς τὸ λαιμὸ.

—Σκλήρῃ κόσμῃ, πεινῶ — ψιθυρίζει,
Μὰ καθένας τὸ βλέμμα γυρίζει
Καὶ γελῶντας, τὸ δόλιο κυττᾶ.

—Σκλήρῃ κόσμῃ, πεθαίνω — φωνάζει
Καὶ καθένας μὲ πόθο κυττάζει
Καὶ θαυμάζει τὴ θεία ζωγραφία.

Πολλαῖς μέραις περάσαν κι' ἀκόμα
Ἐκεῖ τρέχουν μ' ὀλάνοικτο στόμα
Κόραις, γέροι, γυναῖκες, παιδιά,
Ἄλλοι ὄλοι σωπαίνουν, κινιούνηται,
Ἐπὶ ἀλμυρῶν νεκρικαῖς ἀγροικιούνηται
Καὶ μὰ κάσα προβαίνει σιγὰ.

Τὸ νεκρὸ κατεβάσαν ἔς τὸ χῶμα,
Μὰ κανένα ἀγροικίηκε στόμα
Νὰ μιλήσῃ νὰ πῆ μιὰν εὐχή.
Ἐστὴν εἰκόνα ἦσαν ὄλοι γυρμένοι,
Σιωπηλοὶ μὲ καρδιά μαγεμένη
Κι' ὁ καθένας νὰ μάθῃ ποθεῖ

Τὸν τεχνίτη ποῦ δείχνει ἔς τὰ μάτια
Τ' οὐρανοῦ τὰ κρυφὰ μονοπάτια
Κι' ὅ,τι μέσα τ' ἀπέραντο κλεῖ·
Μὰ τοῦ νοῦ τὸ φρικτὸ τὸ μαρτύριον,
Τῆς ψυχῆς τὸ μεγάλο μυστήριον
Ἐνας τάφος κρυμμένο κρατεῖ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Ἡ Ξένη τοῦ 1854⁽¹⁾

Η'.

Ἔσι! Ἡ δύο φρικταῖς ἡμέραις ἡ 14 καὶ ἡ 15
Νοεμβρίου.

Κι' αὐταῖς ἡ προσευχαῖς κι' αὐταῖς ἡ λιτανεῖαις
ἀνάρρησαν, ἔπαυσαν τότε.

Ἐστὴν τὴν ἐπίμονη καταστροφὴ, ὁ πολυθασανισμένος λαός, ποῦ σπαρτάρηζε στοῦ θανάτου τὰ νύχια, ἐπίστεψε πῶς ἡ Θεῖα Δύναμις ἐτράθηζε πλεῖα χέρι ἀπὸ πάνω του,⁽²⁾ πῶς ὁ Θεὸς ἦταν πραγματικῶς ἐκδικητής. Ἔτσι ἐξέρενε τῆς καρδιάς ἡ ἀπελπισία. Γιατὶ ἐσήκωνε τὰ μάτια στὸν οὐρανὸ τὸ συννεφοσκεπασμένο καὶ βλέποντας τὴ σκοτεινιά του ἐνόμιζε, ὅτι κάτι τοῦ ἔλεγε «Καὶ ἀπὸ Ψῆλὰ περίμενε μαυρίλα», καὶ στὴ σιωπὴ του τὴ στυγνὴ ἐδιάβαζε, «Κουφὸς ὁ Θεὸς στοῦ πόνου σου τὴ σπαραχτικὴ κραυγὴ».

Καὶ κάτω στὴν πόλι βουθαμάρα καὶ ἐρήμωση στοὺς περισσότεροὺς δρόμους, ὅπου ἔσφιγγε τὴν καρδιά ἀπὸ τρομάρα περισσότερο ἀπὸ τὰ πλεῖα φρικτὰ θεάματα τῆς ἀγωνίας ἐκείνων ποῦ ξεψυχοῦσαν.

Ἐστὴν ἀγωνία ὑπάρχει ἀκόμα ζωὴ. Ζωὴ ποῦ παλεύει στῆθος μὲ στῆθος, ζητώντας νὰ νικήσῃ τὸ θάνατο.

Κι' αὐτὸ τὸ ἀγκομαχητὸ εἶναι θάρρος μπροστὰ στὴ σιωπὴ τὴ στυγνὴ ποῦ βασιλεύει μέρα μεσημέρι στὴν πόλι. Εἶναι πολὺ ἄγριο νὰ ἀκούσῃς μονάχα τὰ δικὰ σου βήματα νὰ χτυποῦν ἀπάνω στὸ λιθόστρωτο.

Ἄλλους δρόμους τοὺς ἐρήμωσε ἡ φυγὴ· σὲ ἄλλους ἐπέρασε ἀπὸ ἄκρη σ' ἄκρη τὸ σακκοῦλι τῆς ἀνεμότρατας τοῦ θανάτου καὶ ἐξεπάτωσε κάθε ὑπαρξί, μικρὴ μεγάλῃ. Σαχάρα, στέππα μέσα σὲ πόλι, νὰ μὴν ἀξιοθῆ ποτὲ κανεὶς νὰ τὴν ἰδῇ.

Ἄλλοι φτηνοὶ ἦσαν ὁ θάνατος, τόσο ἀκριβὴ ἦταν ἡ ταφή.

Ἐστὸ νεκροταφεῖο κάθε στιγμὴ καυγάδες περισσότερο γιὰ τοὺς μοναχοὺς τάφους. Γιὰ ἄλλους ἐτοιμάζονταν οἱ λάκκοι κι' ἄλλοι πρόφθαναν καὶ τοὺς ἐγείμιζαν⁽³⁾. Πολλαῖς φοραὶς πάλι, μάλιστα

(1) Ἰδε σελ. 83.

(2) Θεοκυδ. 2. 52. «Ἐπερβιαζομένου γὰρ τοῦ κακοῦ ὡς ἄνθρωποι, οὐκ ἔχοντες ὅτι γένωνται ἐς ὀλιγωρίαν ἐτρέποντο καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων ὁμοίως».

(3) Θεοκυδ. 2. 52. «Νόμοι τε πάντες ξυνεταράχθησαν οἷς ἐχρῶντο πρότερον περὶ τὰς ταφάς. Ἐθαπτον δὲ ὡς ἕκαστος ἐδύνατο. Καὶ πολλοὶ ἐς ἀνασχύντους θήκας ἐτρέποντο σπάνει τῶν ἐπιτηδεῶν διὰ τὸ συχνούς ἤδη προτε-